

Rapport – Overvåkingstakst av elgbeite for Nord-Østerdal – Røros Elgregion (NØRE) i 2022

Foto. Jakob Trøan

Rapporten er utarbeidet av:

Nord-Østerdal Utmarkstjenester
v/ Jakob Trøan
Meierigata 3
2500 Tynset
post@nout.no

1. Innhold

Rapport – Overvåkingstakst av elgbeite for Nord-Østerdal – Røros Elgregion (NØRE) i 2020	1
2. Sammendrag	3
3. Innledning - metode og formål.....	4
4. Resultater	5
4.1 Tynset	5
4.2 Tolga.....	7
4.3 Os Vest.....	8
4.4 Røros Vest.....	9
4.5 ØRU.....	11
4.6 Engerdal.....	12
4.7 Røros Øst.....	14
4.8 Os Øst.....	15
5.0 Oppsummering av beitetakst 2022 Vestre Arbeidsområde.....	16
5.1 Oppsummering beitetakst Vestre Arbeidsområde 2014 -2022.....	17
5.2 Østre Arbeidsområde.....	18
6. Diskusjon.....	19
7. Kilder.....	19

2. Sammendrag

I arbeidsåret 2022 ble det utført beitetakst på til sammen 55 prøveflater fordelt på Tynset, Tolga, Os, Røros, Rendalen og Engerdal kommuner i regi av Nord-Østerdal – Røros Elgregion (NØRE). Prøveflatene er fordelt med 40 i vestre arbeidsområde og 15 i østre arbeidsområde. Beitetakseringen blir gjennomført som overvåkingstakst etter SKI/ «Solbraamethoden» der siste års beiting på utvalgte indikatorarter (furu, bjørk, ROS(Rogn, Os og Selje) blir vurdert (Solbraa 2008). Indikatorarten som blir vektlagt sterkest ved overvåkingstakst er furu.

Snømengdene påvirker elgtrekket og dermed hvor mye elg som samles i vinterbeiteområdene og hvor lenge de står der. Det var mye snø vinteren 2019 – 2020, men veldig lite snø i store deler av regionen vinteren 2020 – 21. Vinteren 2021 – 2022 var det mye snø i de nordlige og vestlige delene av regionen, mens det var mindre i de sørlig og østlige delene.

I bestandsplanperioden 2022 – 2025 er målsettingen å holde elgstammen slik at det oppnås en positiv utvikling som i løpet av 10-15 år gir en gjennomsnittlig beitegrad på maksimalt 2,0 (33% av tilgjengelig kvist beitet) i vinterbeiteområdet for vestre arbeidsområde (Bestandsplan vestre arbeidsområde 2022-2025). I østre område er målsettingen å stabilisere bestanden på et nivå som opprettholder en akseptabel beiteproduksjon (Bestandsplan østre arbeidsområde 2022-2025).

Gjennomsnittlig beitegrad for furu jf. overvåkingstakstene er 2,08 for vestre arbeidsområde. Det er en oppgang på ca. 10% fra 2021. Resultatene er litt over målsettingen på 2,0, men det er store variasjoner. Lavt beitetrykk i Os, nordlige Tolga og vestre deler av Tynset. Mens vestre del av Tolga, Tynset og Øvre Rendalen har et hardt beitetrykk. Røros Vest har et middels beitetrykk. Noe av økningen kan også skyldes en stor andel nye flater som er lagt inn som erstatning for eldre flater som har vokst over beitehøyde. Med de nye flatene kan vi taksere de samme hvert år i bestandsplanperioden, noe som vil gi et godt bilde av utviklingen.

Østre arbeidsområde har en gjennomsnittlig beitegrad på 2,34. Dette er litt for høyt i forhold til å opprettholde en akseptabel beiteproduksjon. Men også her er det store variasjoner. Engerdal sør for Elgå og vest for Femunden har et lavt beitetrykk. Det samme gjelder områdene rundt Siksjøen i Os. Lenger øst i Tufsingdalen og øst i Røros kommune er det et såpass hardt beitetrykk at produksjonen er hemmet.

Før takseringene høsten 2022 ble det gjort en gjennomgang av tilgjengelige flater innen NØRE ved hjelp av Allma (kartprogram for skogbruksplanlegging), og i samarbeid med Glommen-Mjøsen skog og Statskog Røros ved Sjur Åsgård. Etter denne gjennomgangen ble det plukket ut et representativt utvalg av flater i både østre og vestre arbeidsområde. Det vil ikke være behov ytterligere utvelgelse i planperioden med unntak av Øvre Rendal hvor vi mangler noen i den sørlige delen. For å sikre kontinuitet er ca. halvparten av flatene taksert tidligere år fortsatt med i overvåkingen.

3. Innledning - metode og formål

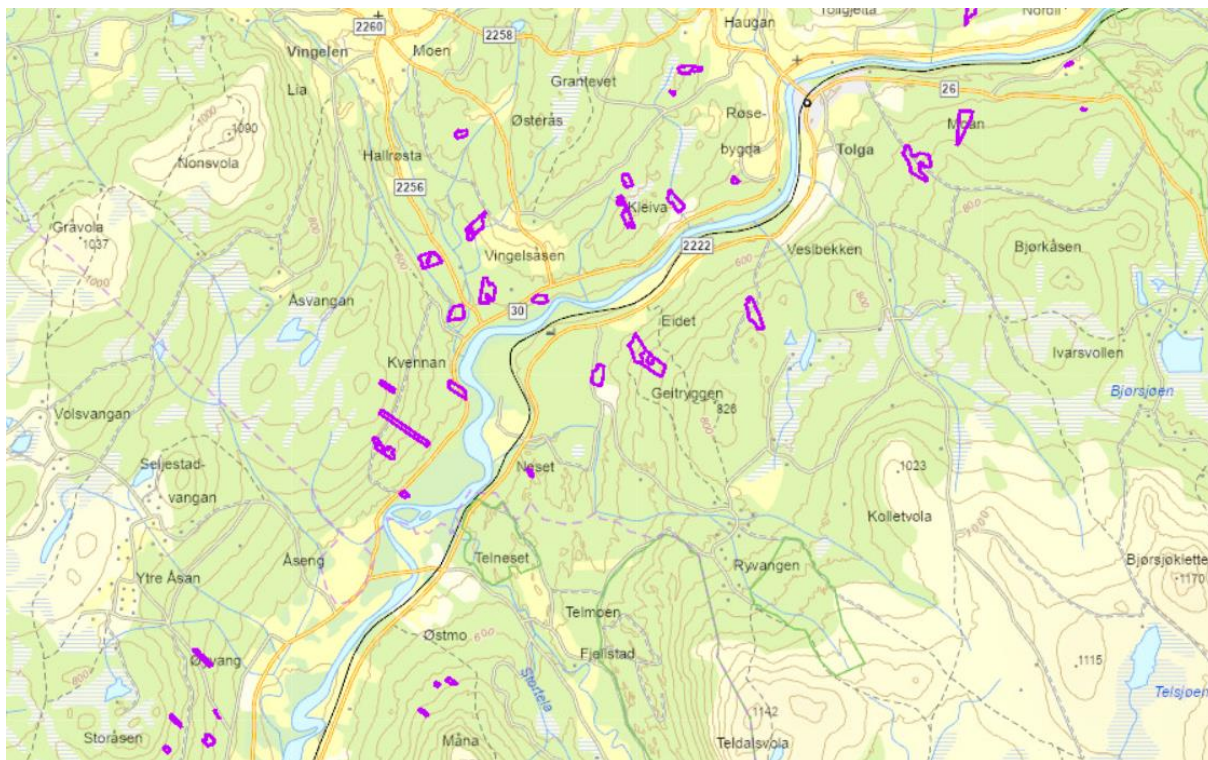
Beitetakseringen ble gjennomført som overvåkingstakst etter SKI/ «Solbraametoden» der siste års beiting på utvalgte indikatorarter (furu, bjørk, ROS og vier) blir vurdert (Solbraa 2008). Det er viktig å skille mellom overvåkingstakst og skadetakst/skadeerstatningstakst, der formålet med overvåkingstakst blir brukt som parameter, sammen med sett- og skutt data for bestandsutvikling og måloppnåelse i vedtatte bestandsplaner. NØRE har satt målsetning om at det skal takseres minimum 6 bestand årlig. pr. kommune.

Beiteplanter som blir registrert er furu, bjørk og ROS (rogn, osp, selje). Det er varierende tilstedeværelse av ROS-arter i utvalgte takseringsbestand. Der ROS+vier ikke er representert finnes ingen satt verdi. Gran er ekskludert fra overvåkingstakstene.

Med beitegrad menes hvor stor andel skudd på trær som har vært utsatt for elgbeiting. Beitegrad inneles i 4 grader:

Beitegrad	Beskrivelse	Andel kvist utsatt for beiting
1	Ingen eller ubetydelig beiting.	0%
1,5	Lite beitet	17%
2,0	Middels hardt beitet	33%
2,5	Middels/Hardt beitet	50%
3,0	Hardt beitet	67%
3,5	Meget hardt beitet	83%
4,0	Alt beite oppspist.	100%

Før takseringene høsten 2022 ble det gjort en gjennomgang av tilgjengelige flater innen NØRE ved hjelp av Allma (kartprogram for skogbruksplanlegging), og i samarbeid med Glommen-Mjøsen skog og Statskog Røros ved Sjur Åsgård. Etter denne gjennomgangen ble det plukket ut et representativt utvalg av flater i både østre og vestre arbeidsområde. Det vil ikke være behov ytterligere utvelgelse i planperioden. For å sikre kontinuitet er ca. halvparten av flatene taksert tidligere år fortsatt med i overvåkingen.

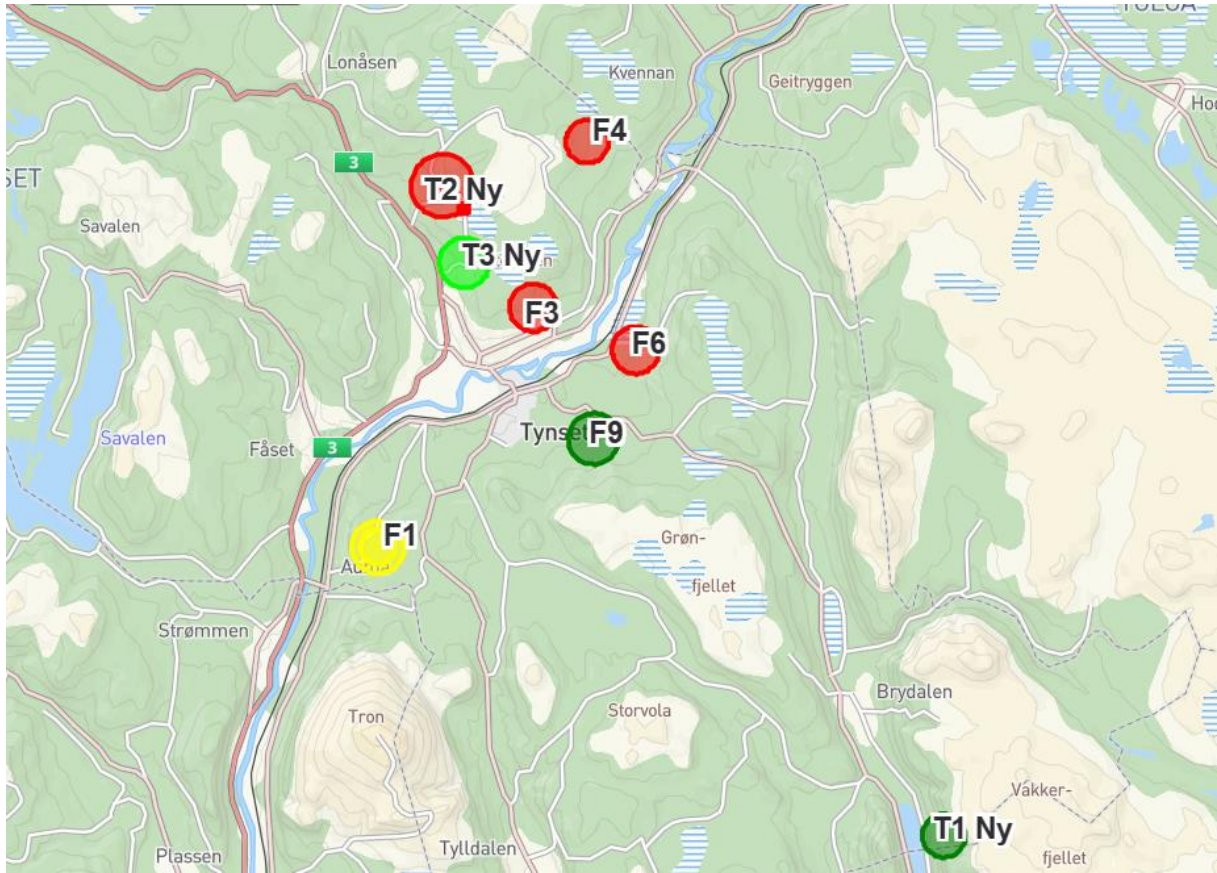
Aktuelle flater i Tolga og Tynset. Det er gjort et forsøk på å fordele aktuelle flater blant disse.

4. Resultater

4.1 Tynset

Det ble utført beitetakst på 8 prøvefelt i Tynset kommune i 2022.

Tynset 2022	Sted	Furu 22	Furu 21	Bjørk	ROS + vier
F1	Ripan	2	1,6	2,3	
F3	Slåttrøsta	2,9	1,7	3,2	3,5
F4	Storbekken/Ytre Åsan	3,5	3,6	3,4	
F6	Skytterbanen	2,6		1,8	
F9	Grønnfjellia	1,6	1,3	2,3	
T1 Ny	Finnstadsjøen Øst	1,2		1,0	1,5
T2 Ny	Brennåsbekken/Kvannrøsta	2,7		2,8	
T3 Ny	Kvannrøsta	1,8		2,8	3,1
Gj. Snitt		2,29		2,45	2,70

Beitegrad på furu 1 – 1,5	
Beitegrad på furu 1,5 - 2	
Beitegrad på furu 2 – 2,5	
Beitegrad på furu 2,5 og over	

Slåttrøsta. Hard beiting sist vinter.

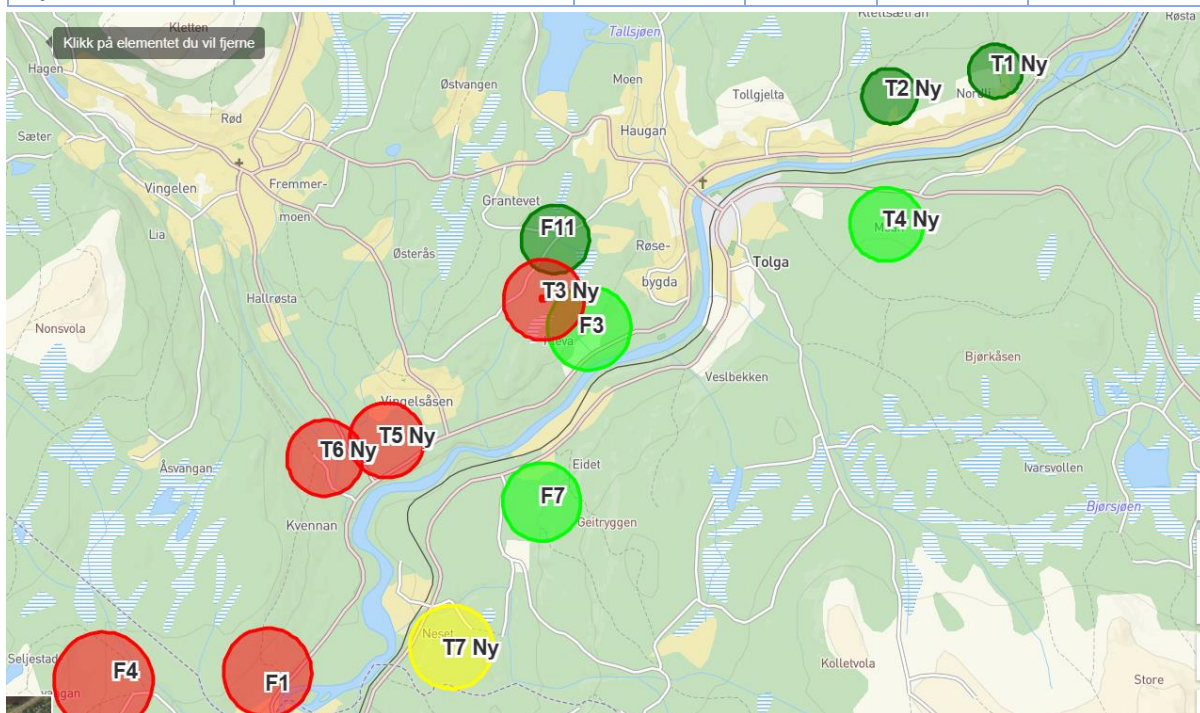
Skytebanen. Her er det både myr og hardt beita.

I Tynset er det markant forskjell på østsida og vestsida av Glåma. På vestsida er beitetrykket hardt, mens det på flere flater på østsida er mindre elgbeiting. Det synes som om beitetrykket vinteren 2021-2022 var hardt på Tynset da beitegraden er økende også på flatene taksert tidligere.

4.2 Tolga

Det ble utført beitetakst på 11 prøvefelt i Tolga kommune i 2022.

Tolga 2022	Sted	Furu22	Furu21	Bjørk	ROS + vier
F1	Eggengsvingen	2,6		2,6	3,5
F3	Kleven	1,7	1,1	3,4	3,7
F7	Eid	1,6	1,5	2,4	2,8
F11	Grantevet/Nyveien	1,2	1,4	2,2	3,1
T1 Ny	Erlia, Tippen	1,3		2,3	
T2 Ny	Erlimo	1,2			
T3 Ny	Åssaga	3		3,2	2,2
T4 Ny	Hodalsveien	1,5		2,6	3
T5 Ny	Seksmannsmoen	3,3		3,4	4
T6 Ny	Bleien	2,6		3,1	
T7 Ny	Borkgrubban	2,3		2,1	
Gj. Snitt		2,03		2,73	3,19

Beitegrad på furu 1 – 1,5	
Beitegrad på furu 1,5 - 2	
Beitegrad på furu 2 – 2,5	
Beitegrad på furu 2,5 og over	

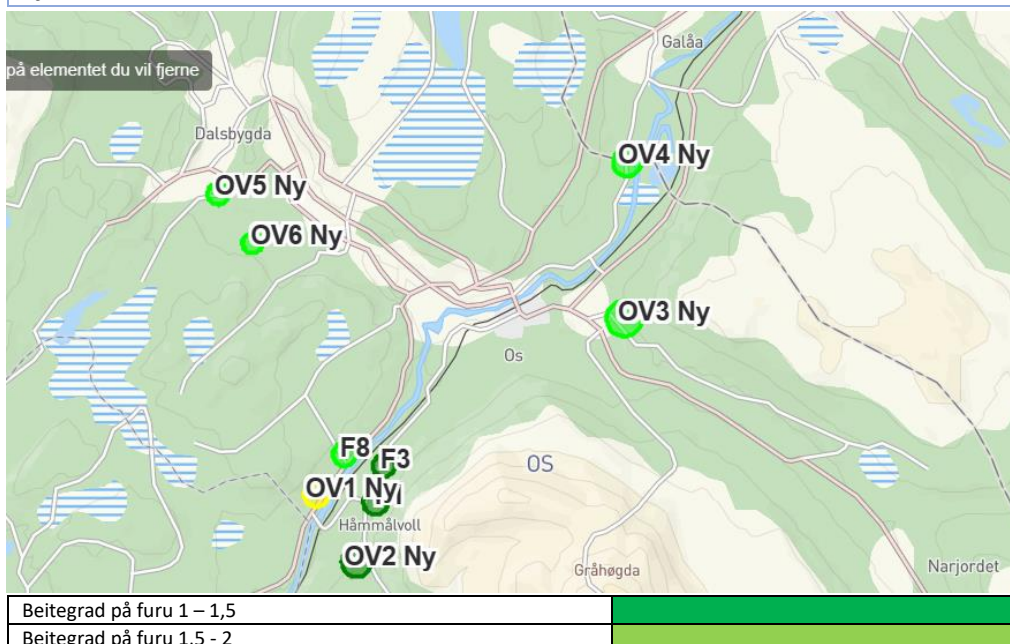

Store kontraster i Tolga. Bildet til venstre er fra Seksmannsmoen, mens bildet til høyre er fra Erlia.

Resultatene i Tolga må vurderes i forhold til at det er lagt inn mange nye flater for å få en bedre spredning geografisk og fordi mange av de eldre flatene har vokst gjennom beitehøyde. I Tolga er det også store forskjeller mellom områdene med lavte beitetrykk i de nordlige delene, mens det er til dels veldig hardt trykk i de sørvestlige områdene. Også i Tolga synes det som beitetrykket i de lavereliggende områdene var hardt vinteren 2021-2022.

4.3 Os Vest

Os Vest 2022	Sted	Furu22	Furu 21	Bjørk	ROS + vier
F1	Rønningsvollen Elvli	1,2		1,8	3,0
F3	Sundvollen Elvli	1,3	1,2	1,5	
F8	Anvisåsen	1,5	1,4	2,7	4,0
OV1 Ny	Hummelvoll V	2,1		3,1	3,5
OV2 Ny	Hummelvold øst	1,2		1,6	
OV3 Ny	Volden	1,6		1,5	
OV4 Ny	Havsjøen Vest	1,5		1,5	3,0
OV5 Ny	Breansmoen	1,5		1,9	
OV6 Ny	Vangrøfta Vest	1,9		2,6	
Gj. Snitt		1,53		2,02	3,38

Beitegrad på furu 2 – 2,5	
Beitegrad på furu 2,5 og over	

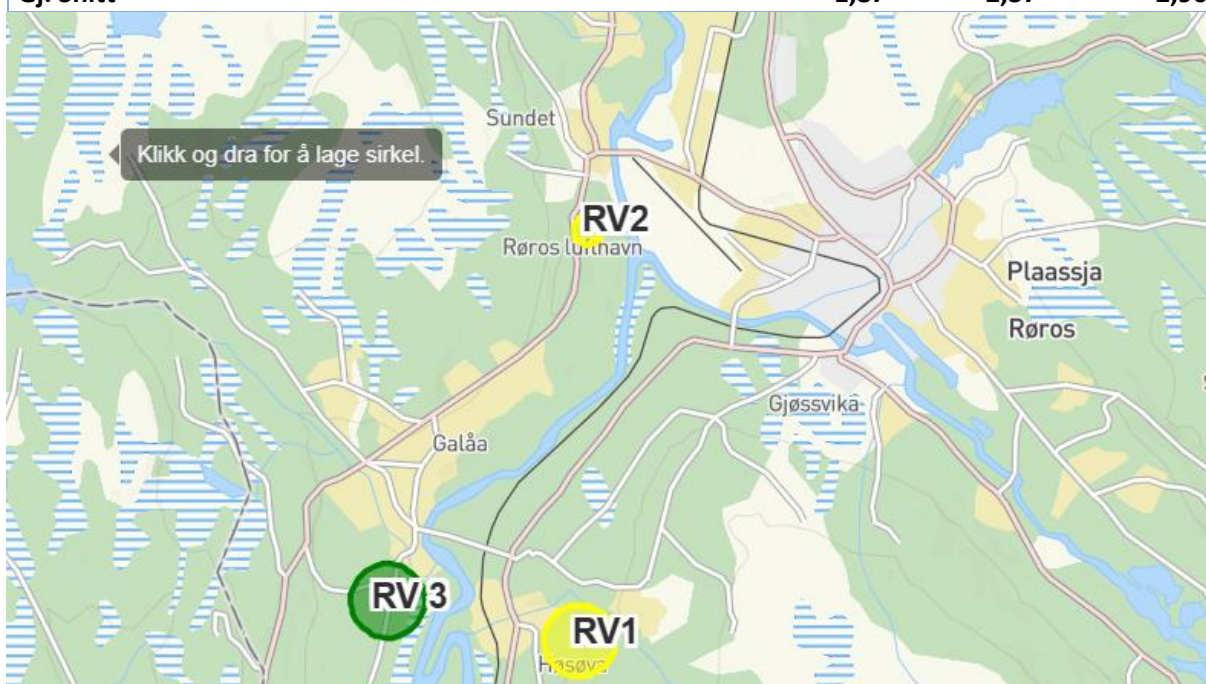

Fra Vangrøfta i Dalsbygda til venstre og Elvli i Os til høyre.

De vestre delene av Os kommune har gjennomgående lavt beitetrykk, og det er lite som tyder på hardere beitetrykk sist vinter.

4.4 Røros Vest

Røros Vest 2022	Sted	Furu	Bjørk	ROS + vier
RV1	Høsøien	2,2	2,3	2,9
RV2	Sundet	2	2,5	
RV3	Finnelia	1,4	2,3	
Gj. Snitt		1,87	2,37	2,90

Beitegrad på furu 1 – 1,5	
Beitegrad på furu 1,5 - 2	
Beitegrad på furu 2 – 2,5	
Beitegrad på furu 2,5 og over	

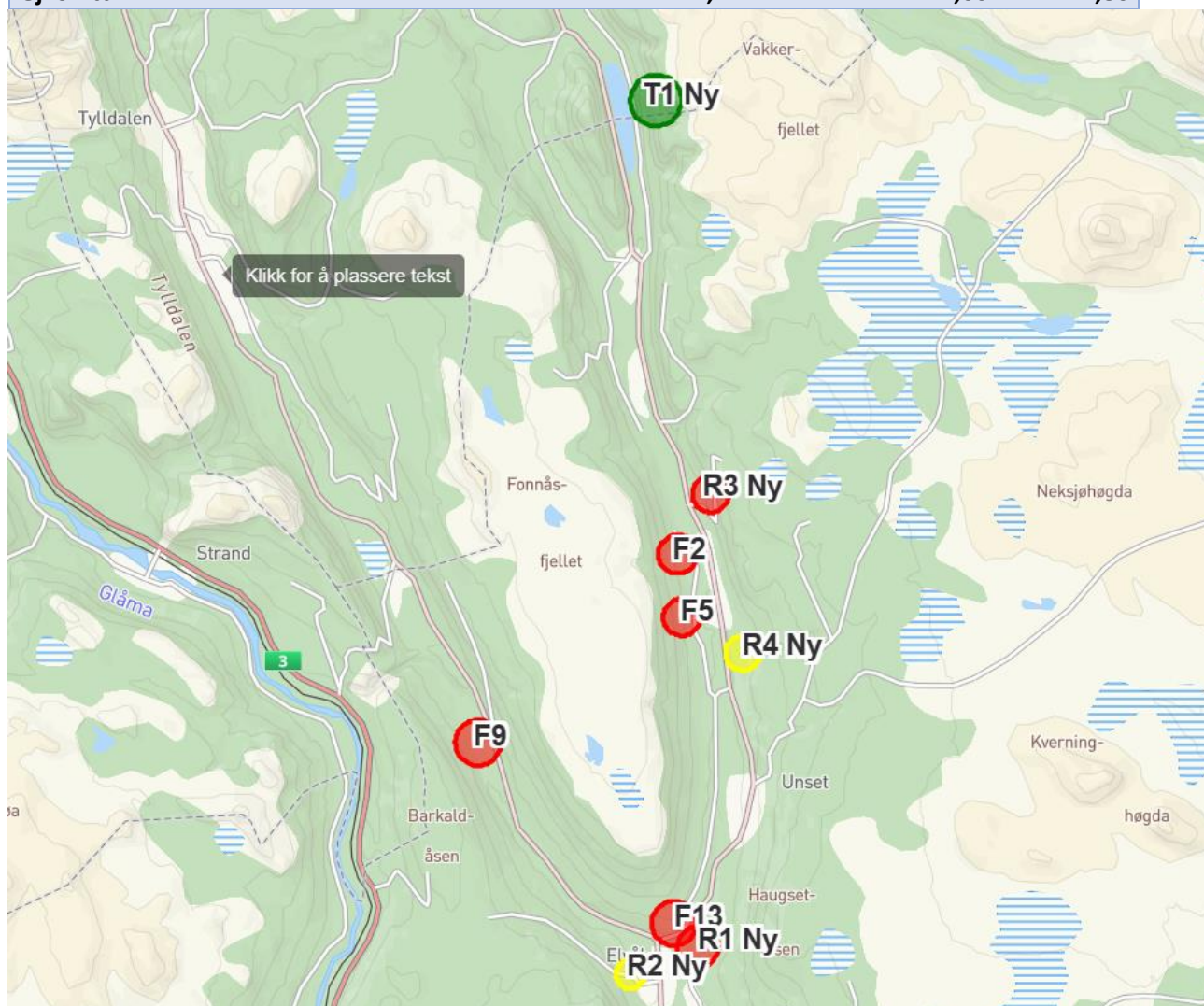
Bildet til venstre fra Høsøien, til høyre fra Sundet hvor særlig bjørka er hardt beita.

Røros Vest er ikke taksert tidligere. Det er noe hardere beitetrykk enn i Os, men fortsatt akseptabelt nivå.

4.5 ØRU Rendalen

Det er taksert 8 flater i Rendalen i 2022. Disse har nå en bedre geografisk spredning enn tidligere.

ØRU 22	Sted	Furu 22	Furu 21	Bjørk	ROS + vier
F2	Unnsetbrenna Vest	3		2,6	
F5	Kverninga Vest	2,6	2,9	2,8	
F9	Brekka	2,6	2,0	3	
F13	Elvål	3,1	3,8	2,1	
R1 Ny	Haugsetlia	2,8		4	
R2 Ny	Brenna	2,3		2,5	
R3 Ny	Vollskampen	3,1		2,4	1,8
R4 Ny	Søndre Ugleåa	2,4		1,4	
Gj. Snitt		2,74		2,60	1,80

Beitegrad på furu 1 – 1,5	
Beitegrad på furu 1,5 - 2	
Beitegrad på furu 2 – 2,5	
Beitegrad på furu 2,5 og over	

Bildet til venstre er fra Haugsetlia. Til høyre fra Busta nord for Elvål. De fleste flater i ØRU er hardt beita.

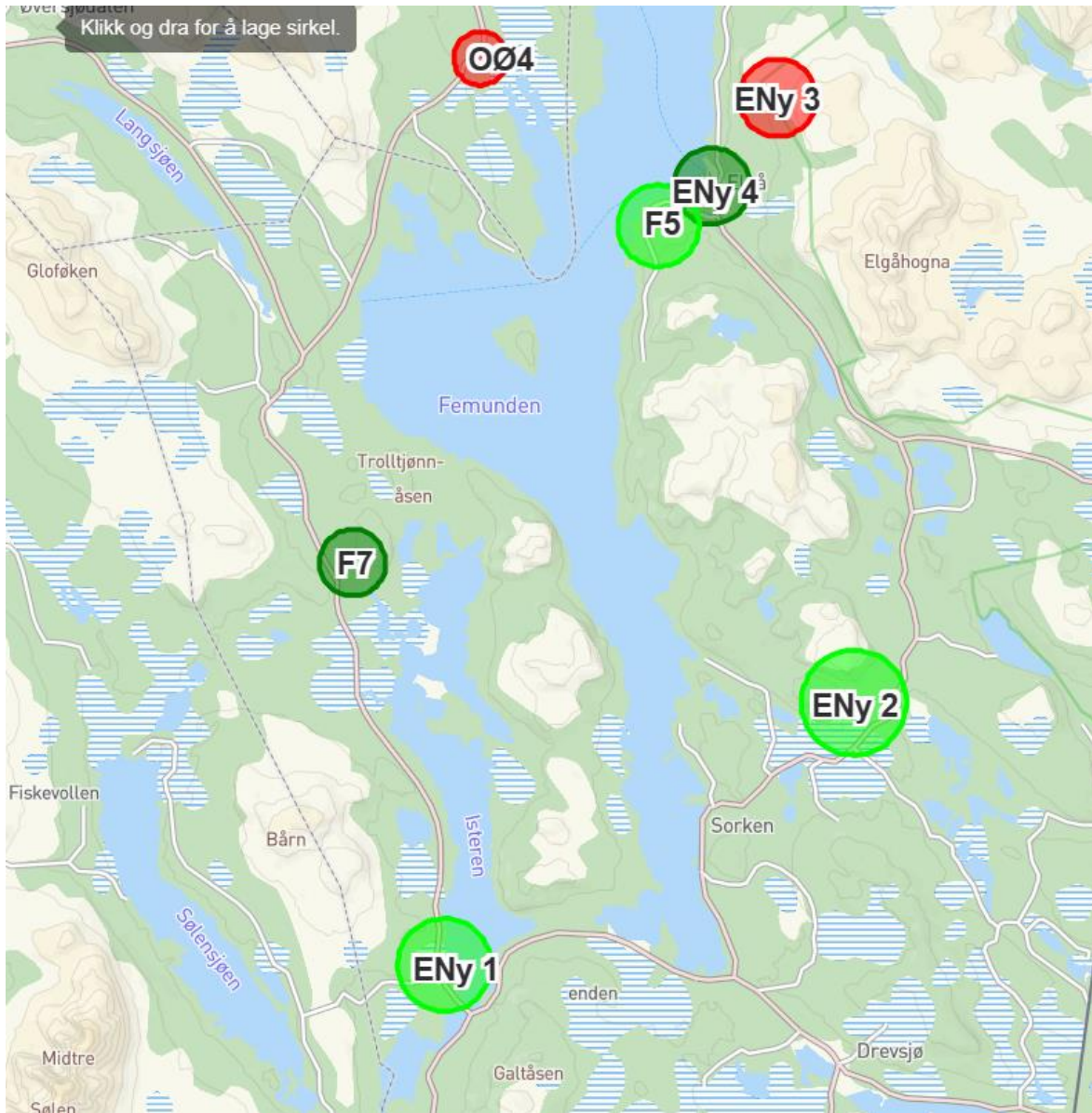
Selv om flatene nå er bedre fordelt enn tidligere, viser ikke takstene noen bedring i beitegrad. Men resultatene fra flatene taksert også i 2021 tyder på noe mindre beiting sist vinter. Det gjenstår fortsatt å finne noen flater i den sørlige delen. I vestlia er det få aktuelle flater, men på østsida vil vi plukke ut noen flater våren 2023.

ØSTRE ARBEIDSOMRÅDE

I Østre arbeidsområde er det i 2022 gjennomført taksering i alle 3 kommuner, Røros, Os og Engerdal. Dette er nytt av året, og gir oss trolig et bedre grunnlag for å fastsette kvoter ut fra beitetrykk når vi har fulgt utviklingen gjennom bestandsplanperioden..

4.6 Engerdal

Engerdal 2022	Sted	Furu 22	Furu 21	Bjørk	ROS + vier
F5	Tjønnodden	1,6	1,8	3,5	
F7	Tørråsen	1,3	1,1	1,9	3,9
ENy1	Isteren	1,5		1,6	
ENy2	Tolgesjøen	1,8		2,5	
ENy3	Gråvola, Elgå N	2,6		3,5	
ENy4	Sør for Elgå, Lokbekken	1,4			
Gj. Snitt		1,70		2,60	3,90

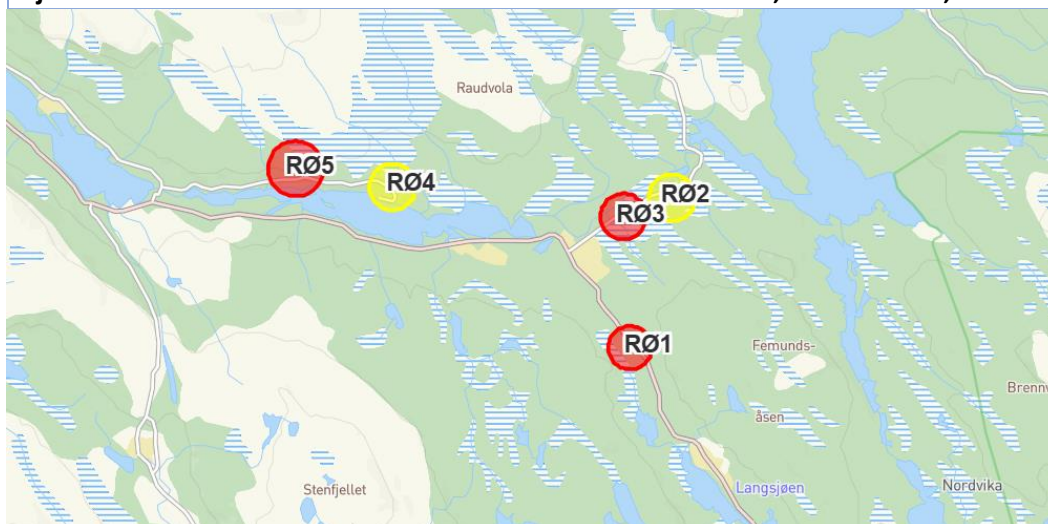
Beitegrad på furu 1 – 1,5	
Beitegrad på furu 1,5 - 2	
Beitegrad på furu 2 – 2,5	
Beitegrad på furu 2,5 og over	

Bildet til venstre er fra nord for Elgå mot Gråvola hvor det er og har vært hardt beita i lang tid. Rett sør for Elgå som her mot Blokkodden er beitetrykket lavt.

4.7 Røros Øst

Røros Øst 22	Sted	Furu	Bjørk	ROS + vier
RØ1	Oksloken	2,6	2,6	
RØ2	Feragsdammen	2,2	2	
RØ3	Feragsdammen 2	3,6	3,4	
RØ4	Håsjøen 1	2,5	2,3	
RØ5	Håsjøen 2	2,8	3,2	
Gj. Snitt		2,74	2,70	

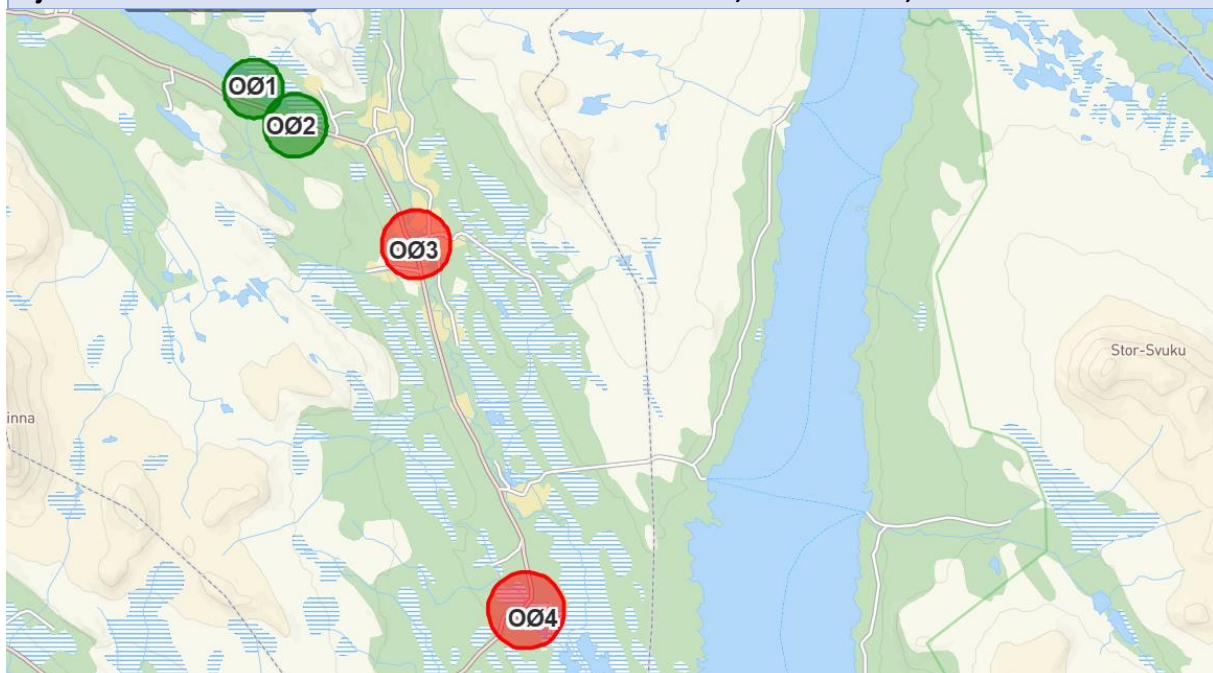
Beitegrad på furu 1 – 1,5	
Beitegrad på furu 1,5 - 2	
Beitegrad på furu 2 – 2,5	
Beitegrad på furu 2,5 og over	

Særlig i områdene rundt Feragsdammen har hardt beitetrykk, og det er lite tilgjengelig furubar igjen.

4.8 Os Øst

Os Øst 22	Sted	Furu	Bjørk	ROS + vier
OØ1	Siksjøen		1,0	2,2
OØ2	Langtjønnbekken		1,3	1,8
OØ3	Midtdal		2,9	3,2
OØ4	Nyvollen		3,4	3,1
Gj. Snitt			2,15	2,58

Beitegrad på furu 1 – 1,5	
Beitegrad på furu 1,5 - 2	
Beitegrad på furu 2 – 2,5	
Beitegrad på furu 2,5 og over	

Bildet fra venstre er fra sør for Siksjøen med lavt beitetrykk, mens det ved Nyvollen er hardt å være furu og bjørk.

5.0 Oppsummering beitetakst 2022 Vestre Arbeidsområde

Sammenfattet resultater fra gjennomsnittlig beitegrad for hver enkelt kommune er presentert i tabellen under. Gjennomsnittlig beitegrad for furu jf. overvåkningstakstene er 2,04 (1,85 i 2021) for hele arbeidsområdet. Det tilsvarer at ca. 35% av tilgjengelige skudd på furu er beitet. Resultatene er så vidt over målsettingen for gjennomsnittlig beitegrad på 2,0 jf. bestandsplan (Bestandsplan 2022-2025). Det er en del områder og flater som ligger over målsetning om beitegrad. Særlig gjelder dette i ØRU og på vestsida av Glåma i Tolga og Tynset. En del av økningen i beitegrad kan skyldes utvalget av flater, men ikke alt.

Tabell 6: Sammenfattet resultater fra beitetakst 2022.

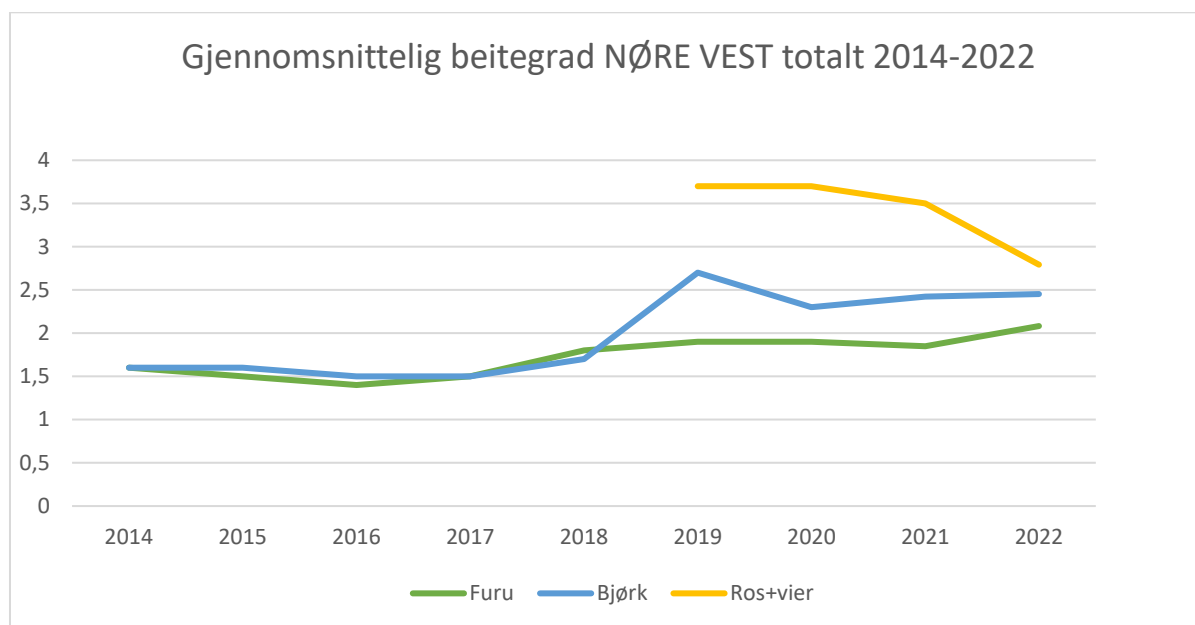
2022	Furu	Bjørk	ROS + vier
Tynset	2,29	2,45	2,70
Os Vest	1,53	2,03	3,38
Røros Vest	1,87	2,37	2,90
Tolga	2,03	2,73	3,19
Rendalen	2,74	2,60	1,80
Gj. Snitt	2,08	2,44	2,79

5.1 Diskusjon av utvikling i perioden 2014-2022 Vestre arbeidsområde

Beitesituasjonen er betydelig forbedret sammenliknet med 90-tallet og først på 2000-tallet. Men i løpet av de siste 3 årene er beitegraden svakt økende Vinteren 2021-2022 har beitetrykket økt i vestre deler av Tolga og Tynset, mens det har vært stabilt i andre deler av regionen.

Kommune	År	Furu	Bjørk	Ros+vier
Os	2014	1,4	1,5	
	2015	1,4	1,4	
	2016	1,3	1,4	
	2017	1,4	1,4	
	2018	1,9	1,7	
	2019	1,5	2,4	3,8
	2020	1,5	2	3,1
	2021	1,4	1,7	3,4
	2022	1,53	2,02	3,38
Røros Vest	2022	1,87	2,37	2,90
Tolga	2014	1,8	1,7	
	2015	1,5	1,6	
	2016	1,4	1,6	
	2017	1,5	1,5	
	2018	1,7	1,8	
	2019	1,9	2,6	3,7
	2020	1,6	2,1	3,5
	2021	1,6	2	3,4
	2022	2,03	2,73	3,19
Tynset	2014	1,8	1,7	
	2015	1,6	1,6	
	2016	1,3	1,6	
	2017	1,5	1,6	
	2018	1,8	1,7	
	2019	1,8	2,7	3,3
	2020	1,8	2,1	2,3
	2021	2	2,2	3
	2022	2,24	2,54	2,87
ØRU	2014	1,4	1,5	
	2015	1,6	1,7	
	2016	1,4	1,5	
	2017	1,5	1,5	
	2018	1,6	1,7	
	2019	2,2	2,2	
	2020	2,7	2,7	3,5
	2021	2,7	2,4	3,8
	2022	2,74	2,60	1,80

Figur 1: Diagrammet viser utvikling av gjennomsnittlig beitegrad av siste års beiting i hele arbeidsområde for NØRE i årene 2014-2021

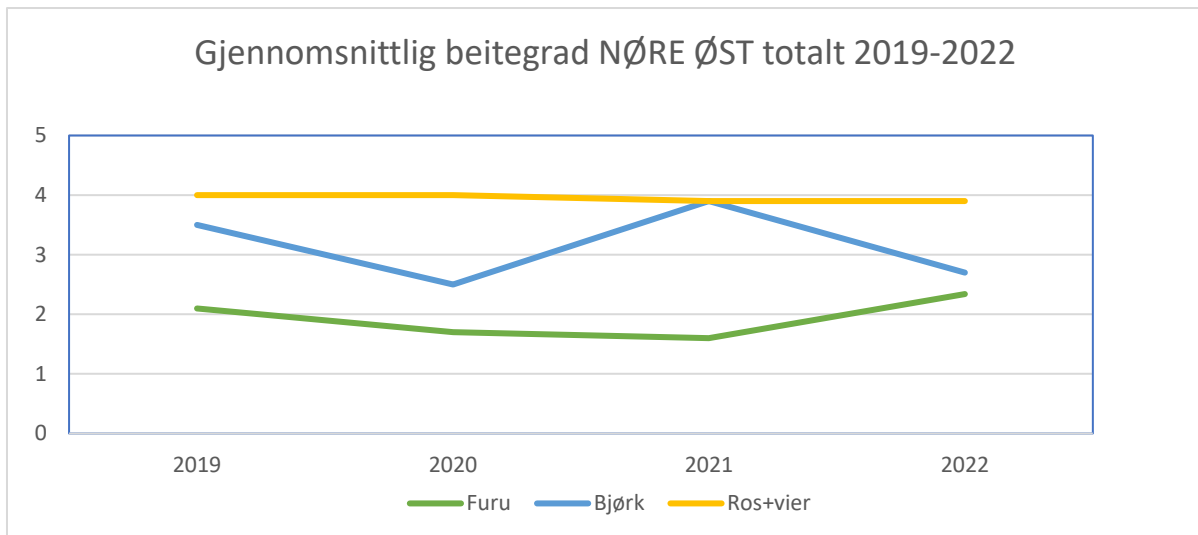

5.2 Østre arbeidsområde

Vi har lite historiske data å sammenligne med bortsett fra noen år i Engerdal. Områdene øst i Røros, sørøst i Os og nord for Elgå i Engerdal har hatt et hardt beitetrykk, noe som ser ut til å gjelde også for vinteren 2021-2022. En gjennomsnittlig beitegrad på 2,34 tilsvarer at ca. 44% av tilgjengelige furuskudd har blitt beita sist vinter. I de hardest belasta områdene er beitetrykket såpass hardt at det hemmer beiteproduksjonen.

Kommune	Furu	Bjørk	Ros	
Engerdal		1,7	2,6	3,9
Røros Øst		2,74	2,7	
Os Øst		2,58	2,8	
Gj. Snitt		2,34	2,7	3,9

Kommune	År	Furu	Bjørk	Ros+vier
Engerdal	2019	2,1	3,5	4
	2020	1,7	2,5	4
	2021	1,6	3,9	3,9
	2022	1,7	2,60	3,90
Røros Øst	2022	2,74	2,70	
Os Øst	2022	2,58	2,8	

6.0 Diskusjon

Det er mange faktorer som kan påvirker beitetrykket. Snømengde og hvor tidlig det blir mye snø påvirker trekket, og når elgen samles i vinterbeiteområdene. Vinteren 2018 – 19 og 2020-2021 var det lite snø, mens det vinteren 2019-2020 var det veldig mye snø. Vinteren 2021 – 2022 hadde veldig mye snø i de nordlige og vestlige delene av regionen, mens det var lite snø i de sørlige og vestlige delene.

Utvalg av takstflater vil påvirke resultatene. Flater som er hardt beitet over flere år vil gjerne få besøk av elgen også de kommende vintrene. For å lage et bedre utvalg har Glommen-Mjøsen Skog gjort et utvalg av flater i alle aktuelle områder. Samtidig har vi retaksert noen av flatene fra tidligere år for å bevare kontinuiteten. Utvalget som er taksert i 2022 vurderes å være såpass stort og representativt at det vil kunne benyttes i resten av bestandsplanperioden. Men i og med at det er såpass mange nye flater vil det gjøre at resultatene ikke er direkte sammenlignbare. Skifte av taksør midt i sesongen 2021 vil også kunne påvirke da det uansett er noe skjønn i vurdering av skadegrad.

NØRE har satt målsetning om at det skal takseres minimum 6 bestand årlig. pr. kommune. Da Engerdal ble inkludert i overvåkingstakstene i regi av NØRE i 2019 var det utpekt 4 bestand. Antall takseringsbestand (n=4) i Engerdal kan tenkes å være for lite til å få et representativt bilde for utvikling av beitetrykk. Det gjøres oppmerksom at dette kan forklare variasjonene mellom 2019-2021, da bestandene i 2019 ikke var optimale. Det ble gjort utskiftninger av 2 bestand for 2021 som kan ha betydning for resultatene.

For data presentert i *tabell 7* må det nevnes at det ble gjort et skifte av taksator i forkant av takseringene året 2019, og igjen høsten 2021 for noen flater i Tolga og Tynset. Solbraa (2008) anbefaler at taksten innen et område bør gjøres av én person for å sikre lik vurdering under hele arbeidet. Skifte av taksator kan dermed påvirke resultatene og er viktig å ta med i betraktningen for å vurdere utvikling i beitetrykket.

7.0 Kilder og vedlegg

Solbraa, K. 2008. Elgbeitetaksering – veiledning og forsalg til standard. Skogbrukets kursinstitutt. 5. utgave. ISBN:987-82-7333-164-9. 40 s.